

SEKSTI ÅR SIDEN DET FØRSTE MISJONSTIDSSKRIFT I NORDEN KOM UT

«Kvartalskrift for Missionslæsning» (Kristiania 1888).

AV DOSENT O. G. MYKLEBUST

«Maatte *Missionen*, der har bragt saa mange til at zitre af Begeistringens Glød, som har fordret saa mangt et Offer, foraarsaget saamegen Hjerteve, frembragt saa mangen Taare, nedbrudt saa manges Helbred, lagt saa mange i en tidlig Grav — men som ogsaa har frydet saa mangen Hednings Sjæl, ført saa mange hjem til Gud, omdannet saa mangt et Hjem og Land, givet saa mange Forhold en ny Retning — maatte den finde dem, der, saaledes som den fortjener det, kunde tolke dens store, dens herlige Sag!»¹⁾

Disse ordene av S. E. Jørgensen kunne stå som motto over hans liv og verk. Jørgensen gikk med hele sin sjel inn for å «tolke» misjonen, først og framst gjennom å virke for større og solidere misjonskunnskap. På dette feltet ble han en foregangsmann i vårt folk. Hans innsats her er i virkeligheten så betydningsfull at den fortjener å bli gjort til gjenstand for en særskilt undersøkelse. I denne artikkelen skal det bare gjøres rede for Jørgensens tanke om og arbeid for et misjonstidsskrift. «Kvartalskrift for Missionslæsning», som han kalte det, er forløperen for dette tidsskriftet. Ja, det er i virkeligheten det første misjonstidsskrift i de nordiske landene i det hele.

Noen biografiske data må nevnes. Simon Emanuel Jørgensen ble født i Østre Moland i 1846. Han tok teologisk embetseksamen i 1873 og ble ordinert det følgende året. I 1875 kom han til Madagaskar hvor han styrte Det norske misjonsselskaps presteskole i Tananarive. En tid var han også styrer av selskapets trykkeri og

bokbinderi. Han kom tilbake til Norge i 1886, nedbrutt av klimaet. I årene som fulgte, innehadde han forskjellige verv i selskapets tjeneste. Han var således bl. a. lærer og senere forstander ved Misjonsskolen i Stavanger, samt medredaktør av Norsk Misjonstidende. I 1897 ble han res. kap. til Baklandet og elleve år senere sokneprest til Lademoen. Etter sin avskjed i 1915 var han ennå i en årrekke virksom på forskjellig vis. Misjonen sto i sentrum av hans tanker og arbeid til det siste. Han døde i 1937, 91 år gammel.²⁾

Jørgensen var en dyktig prest og teolog. Ved siden av sin praktiske virksomhet ute og hjemme drev han studier og fikk også tid til en omfattende litterær produksjon. Her kan vi bare nevne hans mere betydelige arbeider. På gassisk skrev han en kirkehistorie, en pastorallære, en homiletikk og en kommentar til noen av de små profetene, og ble den første redaktør av det lutherske kirkebladet «Mpamangy». Han skrev også artikler til det kjente vitenskapelige tidsskriftet «Antananarivo Annual». På norsk skrev han flere bøker: «Nogle Tanker til Overveielse angaaende vor Missionsgjerning» (1881), «Folk og Kirke paa Madagaskar» (1887), «Vidnesbyrd fra Det norske missionselskabs Missionsgjerning» (1887) og «Missionslære» (1899). Sammen med Lars Dahle skrev han «Festskrift til Det norske missionselskabs Jubilæum i 1892. Tilbageblik paa et halvt Aarhundredes Hedningemission» (1892). Dessuten utga han «Missionsprædikener» (1888) av norske geistlige. Jørgensen skrev i årenes løp en mengde artikler til norske og nordiske tidsskrifter, til våre kirkeblad og misjonsblad og til dagspressen. Sine betydeligste artikler publiserte han i «Luthersk Kirketidende» og «Nordisk Missionstidsskrift» (hvor han sto som medarbeider fra 1899 like til sin død). Disse artiklene, som behandler de forskjelligste emner, vitner alle om stor belesthet og en sjelden innsikt i misjonsspørsmålene.³⁾

Det sitatet vi åpnet denne artikkelen med, er tatt fra en avhandling om «Missionslitteratur». Dette er karakteristisk. For Jørgensen var, som vi allerede har nevnt, misjonslitteraturen det beste middel til å fremme misjonsforståelsen og misjonsvirksomheten. Men enda mere karakteristisk er det at ordene som er gjengitt ovenfor, følger direkte på en uttalelse om nødvendigheten av at

vi her i landet får et *misjonstidsskrift*. «De Blade, vi have,» skriver han, «ere og maa være i høi Grad populære, vi trænge ogsaa en efter en anden Maalestok anlagt Missionslæsning. Men skal dette naaes, *maa vi have et eget Organ.*»⁴⁾ Jørgensen er klar over at et slikt tiltak vil bli et betydelig løft. Redaksjonen vil kreve meget arbeid. Men han håper at det vil la seg gjøre å få korrespondanser fra forskjellige viktige punkter innen misjonsverdenen. I hvert fall vil en kunne bruke adskillig stoff fra utenlandske tidsskrifter og blad.

Det var i begynnelsen av 1880-årene at Jørgensen for første gang la fram sin store tanke om et norsk misjonstidsskrift. På denne tiden hadde vi i vårt land flere misjonsblad. De fleste av disse var organer for bestemte misjonsselskaper eller misjonstiltak. Men det fantes også periodiske skrifter hvor en forsøkte å se misjonsvirksomheten i en større sammenheng, og gi en orientering i denne på et bredere grunnlag. Vi sikter til «Maanedsskrift for Missionsvenner» (grunnlagt allerede i 1841) og «Missionsvennen» (grunnlagt 1879). Maanedsskriftet, som så godt som utelukkende hentet sitt stoff fra Barths «Monathsblätter für öffentliche Missions-Stunden», gikk fra begynnelsen av 1888 opp i «Missionsvennen», hvis formål var å gi «Missionsberetninger fra alle Verdensdele samt Prædikener og Betragtninger».⁵⁾ Den nærmeste forløper for Jørgensens «Kvartalskrift» var imidlertid «Tidsskrift for Missionslæsning», utgitt av prestene E. F. Eckhoff og J. G. Blom i årene 1868—1870. Dette «Tidsskrift» brakte i de tre årgangene det sendte ut, adskillig interessant stoff. Men et tidsskrift i egentlig forstand var det ikke og gjorde det heller ikke krav på å være. Det ville styrke arbeidet for misjonen gjennom å spre opplysning om det «paa en opbyggelig og Missionskjærligheden bestyrkende Maade».⁶⁾

Hva Jørgensen ville var noe annet og mere enn dette. Hans tanke var å få i stand et virkelig tidsskrift, dvs. et organ hvor misjonsspørsmålene kunne bli gjort til gjenstand for vitenskapelig behandling og vurdering. Som allerede nevnt er hans «Kvartalskrift» det første i sitt slag ikke bare i Norge, men i de nordiske landene i det hele. Jørgensen grunnla sitt tidsskrift i 1888. Først i 1890 fikk Danmark sitt «Nordisk Missionstidsskrift». Som navnet

angir ville dette være et skandinavisk fellestiltak, og det var det også i den første tiden.⁷⁾ Det virkeliggjorde for så vidt en tanke som den kjente danske misjonsmannen professor Chr. Kalkar hadde satt fram allerede i begynnelsen av 1860-årene.⁸⁾ Sverige fikk sitt eget misjonstidsskrift først i 1912. Men det hadde da i lang tid hatt betydelige forløpere i slike publikasjoner som «Lunds Missions-Tidning» (fra 1846; fra 1921 «Den evangeliska Missionen») og «Meddelanden från Studentmissionsföreningen i Uppsala» (1888—1895), resp. «Studentmissionsföreningarna i Uppsala och Lund» (1896—1898).

«Kvartalskrift for Missionslæsning», som altså ble grunnlagt i 1888, kom ut med 4 hefter, hvert på ca. 120 sider (stort oktav). Prisen var kr. 4,— pr. år. Det ble forresten bare med denne ene årgangen. Men det dristige og dyktige tiltaket tjener både redaktør og forlegger til stor ære. Tidsskriftet ble forlagt av «Th. Steens Forlagsexpedition», Kristiania, og trykt i «Det Steenske Bogtrykkeri». Dessverre kan trykkeriet ikke gi opplysninger om hvilken utbredelse tidsskriftet fikk. Etter alle disse årene finnes det i arkivet fortegnelse hverken over abonnenter eller opplag.⁹⁾

En analyse av innholdet i årgangen 1888, tidsskriftets første og siste, viser at det i alt ble trykt 25 avhandlinger. Av disse var dog bare 7 av norske bidragsytere. Årgangen åpner med en bredt anlagt studie av professor dr. Bang over Acta 2: 44—47 (et foredrag tidligere trykt i «Bibellæsninger», utgitt av sokneprest E. F. Eckhoff). De andre norske bidragsyterne er pastor Chr. Knudsen (som skriver om misjonslitteraturen), pastor Gustav Jensen (en preken over Joh. 21: 1—14), sokneprest Asperheim (misjonens betydning for det kristne liv her hjemme), og sokneprest Joh. Flood (oversikt over verdensmisjonen i 1887), samt «Udgiveren», som har skrevet to lengere avhandlinger (om «Hedningernes Ansvar» og «Paulus i Athen og Korinth»).

Resten av artiklene er oversettelser fra tyske og engelske kilder. Dr. C. F. Guldberg har to artikler om lægemisjonen i China (oversatt fra tysk). For øvrig har redaktøren selv stått for dette stoffet. En finner i alt 14 «tyske» og 3 «engelske» avhandlinger. Blant de tyske bidragsyterne er professorene Gerland og Lucius, misjonær Lechler, lic. Steude, dr. Schneider og dr. Warneck (den siste har

to avhandlinger: «Et Blik paa den romerske Missionspraxis» og «Missionsbefalingen som Missionsinstrux»). De engelske bidragsyterne er prestene C. C. Fenn og A. Foster, samt general Haig. Emnene spenner over et vidt felt: Misjonen i nåtidens liv, tasmanierne, muhammedanismen i Afrika, tre kinesiske dekreter, et problem innenfor den alminnelige religionsvitenskap, kristendommen i Japan, verdenssamferdselen og verdensmisjonen, misjonsarbeidet i Midt-Østen og Malabar, i Australia og på Sørhavsøyene, et trekk av det kinesiske hedenskapet, kineserne og den europeiske kulturen, den nye tyske kolonialpolitikken og dens betydning for den tyske misjonen, og engelsk misjonsvirksomhet i Nord-Amerika. Hertil kommer en artikkel om «En Madagassers Tanker om Staten», sikkert etter redaktørens «egen» kilde.

Foruten artiklene har tre av de fire heftene, under rubrikken «Forskjelligt», meddelelser fra forskjellige innen- og utenlandske misjonskilder, vesentlig aktuelt stoff, alt ved redaktøren. Endelig finnes det også bokmeldinger, samtlige skrevet av redaktøren. Følgende litteratur er meldt: Wilh. Schneider: Die Naturvölker, A. Walen: Madagaskars Sydvestkyst, G. Warneck: Die gegenseitigen Beziehungen zwischen der modernen Mission und Cultur, og Zeitschrift für Missionskunde und Religionswissenschaft.

Det er interessant å legge merke til de kilder Jørgensen har øst av. Det er i første rekke de tyske misjonstidsskriftene Evangelisches Missionsmagazin, Allgemeine Missions-Zeitschrift og Zeitschrift für Missionskunde und Religionswissenschaft. Men han viser også til ledende engelske misjonsblad som «Church Missionary Intelligencer» og London-selskapets «Chronicle».

Som en vil forstå av denne korte karakteristikken hadde «Kvartalskrift» et virkelig vitenskapelig preg. Nivået lå høyt. Innholdet var vektig og allsidig. Men dette som var tidsskriftets styrke var også dets svakhet. Vårt misjonsliv var i 1880-årene ennå ikke modent for et så «ærgjerrig» tiltak. Selv idag ville det hatt vanskelig for å slå igjennom. Vi tenker da ikke så meget på stoffet i seg selv som måten det ble lagt fram på. Presentasjonen var for «tung», for omstendelig. Artiklene var stort sett avgjort alt for lange. Gjennomsnittlig var de på 18 à 19 sider. De to artiklene av redaktøren var henholdsvis på 28 og 19 sider, de to av hans

store læremester Warneck henholdsvis på 36 og 29 sider. Helt grotesk virker det når Floods oversiktsartikkel på 35 sider bærer titelen «Et kort Rundskue . . .». Eller når den 29-sider lange artikkelen om tysk kolonialpolitikk presenterer seg for leseren under overskriften: «Lidt om . . .».

Så var det i grunnen ikke så underlig at det ble bare med denne ene årgangen.¹⁰⁾ Tidsskriftet var for eksklusivt. Det var bare en snever krets av misjonsvennene og av kristenfolket i det hele som hadde forutsetninger for å lese det med utbytte og interesse av å støtte det økonomisk gjennom å abonnere på det. Et tidsskrift er nok alltid en publikasjon for de få. Det gjelder også misjonstidsskriftene. Men i dette tilfelle siktet en for høyt. Redaksjonen var ikke realistisk og elastisk nok. Derfor ble oppslutningen så liten at den første årgangen også ble den siste.¹¹⁾

Vi kan også peke på en annen årsak til at det gikk som det gikk. Tallet på norske bidragsytere var uforholdsmessig lite. Stoffet i «Kvartalskrift» var vesentlig hentet fra utenlandske kilder. Vi hadde i vårt land ennå ikke tilstrekkelig mange menn og kvinner som var skikket for og interessert i å skrive i et slikt tidsskrift. Heller ikke i denne henseende var norsk misjonsliv i 1880-årene så sterkt utviklet at det jørgenske initiativ i misjonstidsskrift-saken kunne kronnes med hell.¹²⁾

Og allikevel kunne «Kvartalskrift» blitt noe mere enn en episode om våre misjonsledere og misjonsselskaper hadde forstått betydningen av et slikt tidsskrift og trådt støttende til, så det fortsatt kunne komme ut. «Kvartalskrift» ble godt mottatt i misjons- og kirkebladene. Således skrev Norsk Misjonstidende: «Et saaledes anlagt Missionskrift har vi hidtil ikke havt paa vort Sprog, men de, der har ønsket sig videregaaende Meddelelser, har vært henviste til den tyske og engelske Missionslitteratur; vi vil derfor ønske, at dette Foretagende maatte vinde god Fremgang, og det gjør vi saa meget mere, som vi føler os forvissede om, at jo videre Missionstankerne spredes i vort Folk, desto større vil ogsaa Kjærligheden til Missionsarbeidet og Deltagelsen i dette Arbeide blive.»¹³⁾

Også Luthersk Kirketidende ga «Kvartalskrift» sin beste anbefaling. Det nye tidsskriftet — skrev bladet redaksjonelt —

tar sikte på «saadanne, der har Syn for Missionslivets Ret og Krav paa at indordnes under en omfattende videnskabelig Betragtning». Det er i seg selv et tegn på misjonsgjeringens framgang i vårt land i løpet av de 40 årene som er gått siden Schreuder sendte ut sitt misjonsopprop. En håper at misjonsinteressen må ha «trængt ind i de Samfundsklasser, der sidder inde med noget høiere Dannelsen og rigere Midler, i saa høi en Grad, at et Tidsskrift som dette kan faa sikkert Fæste i den norske Læsekreds». I denne henseende nærer en imidlertid en viss frykt. Det er derfor et spørsmål om ikke Det norske misjonsselskap bør tre støttende til eller i nødsfall overta forlaget. En må vel også kunne gjøre rekning med en utvidelse av lesekretsen til samtlige nordiske land.¹⁴⁾

En kan bare konstatere og beklage at det ikke ble noe hverken av hjelpen fra Misjonsselskapet eller av utvidelsen av lesekretsen til alle de nordiske landene. Hva det første angår, ville det ha vært fullt forsvarlig av Misjonsselskapet (eventl. i samarbeid med våre andre misjonsselskaper) å støtte eller å overta utgivelsen av dette tidsskriftet. Det er mange misjonsselskaper som har gitt betydelige beløp til fremme av misjonskunnskap og misjongsgransking. Og hva det andre angår, ble ikke bare lesekretsen aldri utvidet til å omfatte alle de nordiske landene, men grunnleggeren av det første misjonstidsskrift i norden ble ikke en gang med i redaksjonen for det nye «Nordisk Missionstidsskrift» som begynte å komme ut bare ett år etter at hans eget «Kvartalskrift» hadde måttet gå inn.

Slik er nå en gang foregangsmannens lodd. Idag, seksti år etter at det første norske misjonstidsskriftet kom ut og gikk inn, er det en kjær plikt for dets arvtager, «Norsk Tidsskrift for Misjon», å gi uttrykk for den dype takknemlighet norsk misjonsarbeid står i til S. E. Jørgensen for hans innsats for misjonsforskningen og misjonsopplysningen gjennom grunnleggelsen av «Kvartalskrift for Missionslæsning.»

Noter.

¹⁾ S. E. Jørgensen: Nogle Tanker til Overveielse angaaende vor Missionsgjering, Chr. 1881, s. 138.

²⁾ Norsk Misjonstidende (N. M.) 1936, s. 355; jfr. 1937 nr. 49, s. 4 f.

- ³⁾ Jfr. «Minderuner» av F. Munck i Nordisk Missionstidsskrift (NMT) 1938 s. 43, samt 25-årsoversikten over innholdet i dette tidsskriftet, dvs. i årene 1899—1923, NMT 1923 s. 274 ff. (Munck — og Vilh. Sørensen — tok over redaksjonen i 1899).
- ⁴⁾ Nogle Tanker, s. 137; jfr. s. 125 og 129.
- ⁵⁾ Ejler Haugstad: Katalog over Vahls Missionsbibliotek, Kbh. 1942, s. 51 f.; Kvartalskrift for Missionslæsning 1888 s. 40.
- ⁶⁾ Se redaktørenes programerklæring og forleggerens kunngjøring i NM 1867 s. 350 f, jfr. 1869 s. 134—136.
- ⁷⁾ Hovedredaktør var prost J. Vahl, Danmark (jfr. hans «Almindelig Kirke-tidende» som kan betraktes som en forløper til NMT som dansk misjons-tidsskrift). Medredaktører var pastor Chr. Knudsen, Norge og kyrkoherde C. Strömberg, Sverige. «Medens det opbyggelige er en Hovedfaktor ved vore sædvanlige Missionsblade, er det Tanken ved det foreslaaede Tidsskrift, at dets Indhold skulde være af mere videnskabelig Art, navnlig beregnet paa dem, der fører an i Missionsbevægelsen.» Jfr. innbydelsen til subskripsjon i NM 1899 s. 424. Innbydelsen var fra norsk side undertegnet av L. Dahle, Johs. Flood og Chr. Knudsen. Disse tre var, sammen med i alt seks andre menn (tre fra Danmark og tre fra Sverige), kommet sammen under det tredje nordiske misjonsmøtet i Kristiania i 1889 og hadde her gjort vedtak om å gå i gang med et felles misjonstidsskrift. Jfr. T. Løgstrup: Nordisk Missionshaandbok, Kbh. 1889, s. 272.
- ⁸⁾ B. Sunkler: Svenska Missionssällskapet 1835—1876, Sth. 1937, s. 398, jfr. 392. Forslaget om felles misjonstidsskrift var fra Kalkars side bare et moment i et stort misjonsskandinavisk program (felles misjonsmøter, misjonsledelse, misjonsskole, misjonsfelt osv.). Jfr. Løgstrup s. 270.
- ⁹⁾ Meddelelse fra Grøndahl & Søn, datert 21. mai 1948. Steenske boktrykkeri ble i sin tid opptatt i dette firmaet.
- ¹⁰⁾ Opplysningen hos Løgstrup s. 273 er misvisende: «2den Aargang 1889», jfr. like nedenfor «opphørt 1889». Tidsskriftet omfatter bare årgangen 1888. Jfr. s. 293.
- ¹¹⁾ Om vanskene i forbindelse med redaksjonen av et misjonstidsskrift se F. Munck i NMT 1923, s. 233 ff.
- ¹²⁾ Også «Tidsskrift for Missionslæsning» (1868—1870) måtte gå inn av mangel på abonnenter og bidragsytere. Til tross for at dette bladet hadde et oppbyggelig og populært preg, kunne det ikke klare seg økonomisk. Og innholdet besto så godt som utelukkende av oversettelser fra utenlandske misjonsblad.
- ¹³⁾ NM 1888 s. 399.
- ¹⁴⁾ I.K. 1888 II s. 313. Hele meldingen 312 f. Undertegnet A. H. = Andreas Hansen.